טיפת חלב שנפלה על דופן הקדירה

א. שולחן ערוך יורה דעה סימן צב סעיף ה

טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטיפה שמפעפעת לפנים, והוי כאלו נפלה בתבשיל. ואם נפלה במקום הריקן, והיא מפעפעת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' כנגד הטיפה, הרי נאסר אותו מקום הקדירה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר, הרי יאסר התבשיל. וזה תקנתו, שיניחנה כך, ולא יגע בה עד שתצטנן. הגה: ודוקא אם הקדירה ישנה. אבל אם היא חדשה, בכל ענין אין צריך ס' רק נגד הטיפה שנפלה עליה, כדלקמן סימן צ"ד גבי כף.

ב. ש"ך יורה דעה סימן צב ס"ק יט

א"צ אלא ס' כנגד הטיפה - היינו להתיר התבשיל אבל הקדרה מ"מ אסורה ויערה מיד התבשיל בצד הא'.

ג. ט"ז יורה דעה סימן צב ס"ק יז

שמפעפעת לפנים כו'. - באו"ה כלל ל"א בשם סמ"ק כתב זה דרך ממה נפשך אי מפעפע לתוך הרוטב הרי נתבטל הטיפה בששים ואם אינו מפעפע לתוכה ממה יאסר מ"מ יערה התבשיל מיד ובצד השני שלא כנגד נפילת האיסור ואל יניחו להצטנן כך מאחר שנפלה הטיפה כנגד הרוטב שמא יפעפע יותר עכ"ל מבואר מזה דהקדירה אסורה ולא חשבינן כאילו נפלה לתבשיל אלא לענין היתר התבשיל לחוד ורש"ל כ' פ' גיד הנשה סימן ל"ז בזה אף הקדירה מותר מן הדין לבשל בה בשר עוד אלא שלכתחלה אסורה להשתמש בה אפילו בשר שנראה כאילו נאסר בחלב כו' עכ"ל וכן נראה עיקר כמו שאזכיר בסמוך:

ד. שולחן ערוך יורה דעה סימן צט סעיף ז

אם נבלע איסור מועט לתוך כלי כשר, אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר, מותר להשתמש בו לכתחלה, כיון שהאיסור מועט וא"א לבוא לידי נתינת טעם,

ה. גליון מהרש"א סי' צב סע' ה

עי' ט"ז כאן ועי' סוף סי' צט ואף להט"ז שם הא מ"מ כאן גם גזירה ליכא דאם יבשל בפחות מעט כנגד הטיפה א"כ לא יצא לחוץ מיהו אם מן הטיפה ולמטה לשולי הקדירה לחוד ליכא ס' ניחא, דדלמא יבשל עד כנגד הטיפה במכוין, ואם הוא כלי שדרכו להשתמש בשפע הכל מותר. פ"ח.

ו. ש"ך יורה דעה סימן צב ס"ק כג

כדלקמן סי' צ"ד גבי כף - ואף על גב דלכאורה ל"ד לכף דהתם כיון שהיא חדשה וניער אחר כך בהקדרה א"צ ס' אלא כנגד מה שבלעה אבל הכא הקדרה חשיבה כמו ישנה שהרי מבשלים בה עתה בשר ונפל עליה טפת חלב בשעת בישול מ"מ כיון שאתה בא לאסור דופן הקדרה מחמת הטפה ע"כ צ"ל שמא בישול אינו מפעפע בכל הכלי ואם כן לא מפעפע נמי התבשיל למעלה ואם פעפע למעלה אם כן גם הטפה מתפשטת עד למטה או י"ל דמיירי בקדרה חדשה שנפל עליה הטפה כשעדיין לא חם התבשיל א"נ אחר שנפל' הטפה על הקדרה של מים נתנו בו הבשר וק"ל

ז. שולחן ערוך יורה דעה סימן צב סעיף ו

נהגו העולם לאסור כשנפלה על הדופן שלא כנגד הרוטב. ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש, אבל אם נפל כנגד האש, מותר, שהאש שורפו ומייבשו, (ואז הקדירה נמי שרי) (הגש"ד וארוך כלל ל"א). ודווקא בדבר מועט, כגון טיפה, אבל אם נפל הרבה, אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש, אא"כ כנגד הרוטב ועי" ששים. הגה: ואז הקדירה הוי אסורה אפילו יש ס' בתבשיל נגד הטיפה שנפלה, ויערה מיד התבשיל ממנו בצד אחר שלא כנגד הטיפה. ואם בשלו בקדירה תבשיל אחר, דינו כמו בפעם הראשון.

ח. ספר איסור והיתר הארוך שער לא אות ב

ומיהו אם נפל הטיפה בדופן הקדירה שלא כנגד הרוטב ושלא כנגד האש בזה נהגו העולם לאסור התבשיל אפי' אם יש ס' בתבשיל נגד הטיפה דמאחר שנפל נגד הריקן אז בוודאי מפעפע רק בדופני הקדירה לבדה וחיישינן שמא עלה אח"כ פעם אחת רתיחת הקדירה ונגע לאותו מקצת דופן הקדירה שנאסרה או שמא יגע בו התבשיל עתה בעת העירוי קודם שתצטנן. וז"ל האי"ז אבל אם נפלו בריקן אעפ"י שיש צד היתר מ"מ נהגו העולם לאוסרו שהיינו אף על פי שאף בכלי חרס לא אמרי' ח"ע נ"נ כדאי' לעיל מ"מ נהגו העולם לאוסרו ואין להקל.

ט. ש"ך יורה דעה סימן צב ס"ק כד

נהגו העולם כו' - ומהרא"י דהיה אחרון וגדול בדורו ואיזן וחיקר כל המנהגים כתב דנוהגים להתיר על ידי צינון כמו שכתוב בס"ה ומביאו בהגהת ש"ד ס"ס נ"ה וכ"כ מהרש"ל באו"ש ובספרו שם:

י. ש"ך יורה דעה סימן צב ס"ק כה

כשנפלה על הדופן כו' - נראה דדוקא בקדרה ישנה הוא דנוהגין לאסור כשנפל שלא כנגד הרוטב ומטעם שכתוב באו"ה כלל ל"א ד"ג דחיישינן שמא עלה אח"כ פעם אחת

רתיחת הקדרה ונגע לאותו מקצת דופן הקדרה שנאסרה עכ״ל אבל בקדרה חדשה ודאי דאם יש בתבשיל ששים נגד הטפה דלא נהגו איסור דהא אפילו נגע בו אין כאן איסור וכן אפילו בקדרה ישנה שאינה בת יומה וכן אפילו בקדרה ישנה בת יומה ויש בתבשיל ס׳ פעמים ס״א פחות מעט נגד הטפה בכל זה לא נהגו איסור והוא מותר לכולי עלמא ומכל מקום ימתין עד שיצטנן:

יא. ביאור הגר״א יורה דעה סימן צב ס״ק כט

נהגו העולם כו׳. דחיישינן שמא עלה אח״כ פ״א רתיחת הקדירה לאותו מקצת הקדירה שנאסרה. או״ה. והיינו בקדירה ישנה וב״י ואין בתבשיל ס׳ פעמים ס׳ נגד הטיפה. ש״ך ופשוט כנ״ל וכן אם אינו ב״י כמ״ש סי׳ צ״ד ס״ד. ודוקא שהקדירה מגולה אבל מכוסה כל הקדירה כאלו נגד הרוטב כמש״ל ס״ב. פר״ח. ועם כ״ז כ׳ ש״ך ופר״ח בשם האחרונים להתיר ע״י צינון כמ״ש בס׳ שקדם:

יב. שולחן ערוך יורה דעה סימן צב סעיף ז

טפה הנופלת על גבי כיסוי קדירה, דינה כנפל על גבי קדירה נגד הרוטב, והוא שהתחילה הקדירה להרתיח, דאז עולה הזיעה תמיד ומגיע אל הכיסוי ויורד משם אל הרוטב.

יג. ט״ז יורה דעה סימן צב ס״ק כח

ובעיקר דין זה שכתב רמ״א כאן דינו כנפלה על גבי הקדירה רש״ל פרק כל הבשר סימן מ״ו חולק על זה וכתב נהי דהרתיחה עולה עד הכיסוי מ״מ הרוטב אין מצטרף עמה וא״כ אם אין בכסוי ס׳ נגד האיסור שנפל עליה נעשה הכיסוי נבילה עכ״ל וכן מסתבר לע״ד דשאני בקדירה נגד הרוטב שהרוטב עצמו הוא תמיד שם מה שאין כן בכסוי שמא באותו פעם שנפלה הטיפה לא עלתה הרתיחה עד הכיסוי ממש וספיקא דאורייתא לחומרא רק באיסור דרבנן יש להקל בזה נלע״ד

יד. טור יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צב

ורבינו יחיאל היה מתירה בשעת הדחק כגון בערב שבת אפי׳ שלא כנגד הרוטב אפילו שלא כנגד האש ע״י ס׳:

טו. שולחן ערוך יורה דעה סימן צב סעיף ז

יש מי שמתיר בשעת הדחק, כגון בערב שבת, אפילו שלא כנגד הרוטב, אפילו שלא כנגד האש, על ידי ס׳. הגה: והכי נהוג (ארוך).

טז. חכמת אדם שער איסור והיתר כלל מה סעיף ז

ובשעת הדחק כגון בערב שבת או לצורך אורחים או הפסד מרובה או לעני יש להקל ולהתיר אפילו בנפל במקום הריקן כשיהיה בתבשיל ששים נגד מה שנפל דסמכינן על הפוסקים דבלוע לא נעשה נבילה אפילו בכלי חרס ויניח עד שיצטנן ואם קשה לו להמתין עד שיצטנן אז יערה מיד מצד השני והקדירה אסורה:

יז. פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן צג ס״ק א

ומיהו שלא כנגד הרוטב אסור כמנהג העולם ס׳ פעמים ס״א ובערב שבת מתירין. ודע דהא דמתירין בערב שבת או בהפסד מרובה היינו שישפך מצד אחר אבל מצד זה או שאחר כך מלאו הקדירה במים נגד הריקן אף בהפסד מרובה אסור דנעשה נבילה בתוך הריקן וכבר חקרנו מזה לעיל בסי׳ צ״ב באורך דהא דמתירין מטעם ממה נפשך אי מפעפע עד הרוטב נתבטל ואי לא לא והמנהג שמא אחר כך עלה רתיחה כו׳ ובערב שבת מתירין אבל במילא אחר כך אסור אף בהפסד מרובה.

יח. פתחי תשובה יורה דעה סימן צב ס״ק ג

ואז הקדרה הוי אסורה - [נראה בכל מקום שהוזכר בסי׳ זה שקדרה אסורה. אם היא של מתכות ובא להגעילה לא מהני כשימלאנה מים וירתיחנה דא״כ צד החיצון לא נגעל אלא צריך להכניסה כולה ליורה עיין במג״א סי׳ תנ״ב ס״ק י״א]:

יט. חזו״א סי׳ יז אות ה-ו

ונראה דה״ק דכשנפלה כנגד הרוטב אין ספק שמתפשטת בכל הקדירה שרוטב כנגדה מבפנים, שכל הקדירה והרוטב כחד חתיכה, והלכך אין בזה ספק שמתפשטה הטיפה בחד כח בכל חלק הקדירה שכנגדו הרוטב ובכל מה שבפנים... והנה משמע בפוסקים דנהגו כהסמ״ק וכ׳ רמ״א דהקדירה אסורה, וכ׳ הש״ך הטעם משום שהטיפה נשארה בקדירה ונ״נ וכ״כ הגר״א דהקדירה אסורה משום דכ״ח אינו יוצא מידי דופיו, וכ״ז לפי׳ ב״י בדברי הסמ״ק, אבל להמבואר סק״ה דדעת הסמ״ק דחשיב הקדירה ומה שבתוכה כחד, הקדירה עצמה מותרת דלא שייך אין כ״ח יוצא מידי דופיו כיון שבשעת בליעת הטיפה מתפשטת אין זה הגעלה, אלא שלא נגמר בליעה לעולם במקום אחד,

[אבל לקמן סי׳ יט כתבנו דהגעלה מבפנים מהני לניצוצות מבחוץ, ולפ״ז הכא בכ״מ הקדירה נגעלת בהאי בישול כיון דאיכא ס׳ אי בתוך הקדירה משקין הרבה אבל אם בתוכה מקפה אין זה הגעלה].